

10. SINIF

1. ÜNİTE

OSMANLI TÜRKÇESİ

OSMANLI TÜRKÇESİNİ TANIYALIM

Sunuyu PDF olarak indir

Bu Ünite Neler Öğreneceğiz?

1.1. Osmanlı Türkçesi ve Türkçe

1.2. Niçin Osmanlı Türkçesi Öğreniyoruz?

1.3. Osmanlı Türkçesinin Günümüzdeki Yeri

1.4. Osmanlı Türkçesinin Tarihî Seyri

Osmanlı Türkçesi

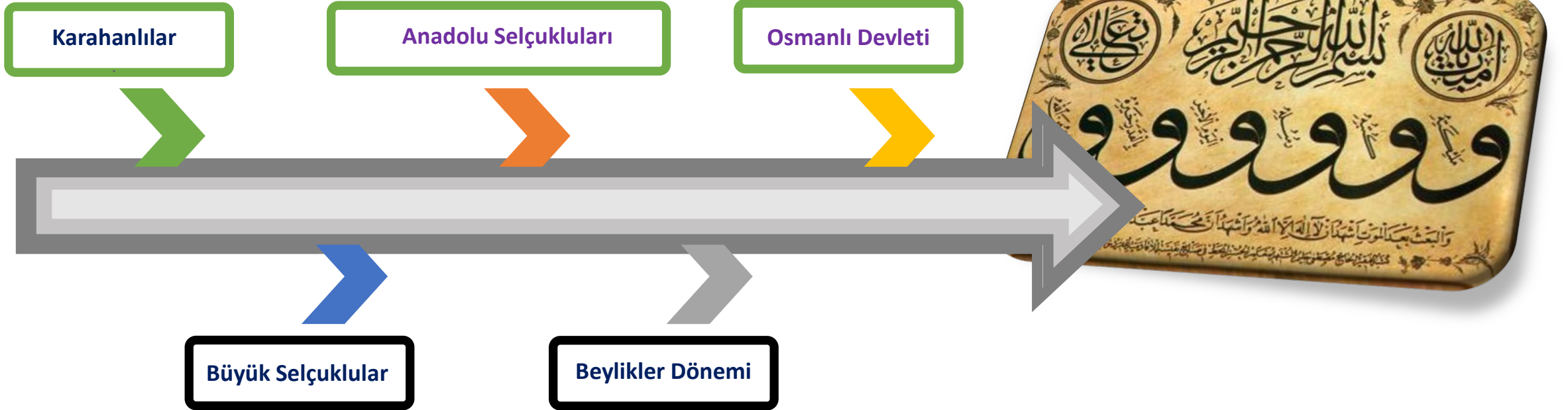
Kur'an alfabesini temel alan bir yazı dilidir. Türkler, İslamiyet'i kabul ettikten sonra İslam medeniyetinin bir parçası olan Kur'an harfleriyle de tanışmış; yüzyıllarca sanat, edebiyat, din, tarih, tıp, hukuk, iktisat vb. pek çok alanda bu harflerle eserler vermişlerdir.

Osmanlı Türkçesi

Osmanlı Türkçesi için yaygın olarak “**Osmanlıca**” tabiri de kullanılmıştır. Ancak Osmanlıca; Almanca, İngilizce, Arapça gibi Türkçeden ayrı bir dil değildir. Osmanlı Devleti sınırları içinde konuşulan ve okunup yazılan **Türkçenin ta kendisidir.**

Osmanlı Türkçesi ve Türkçe

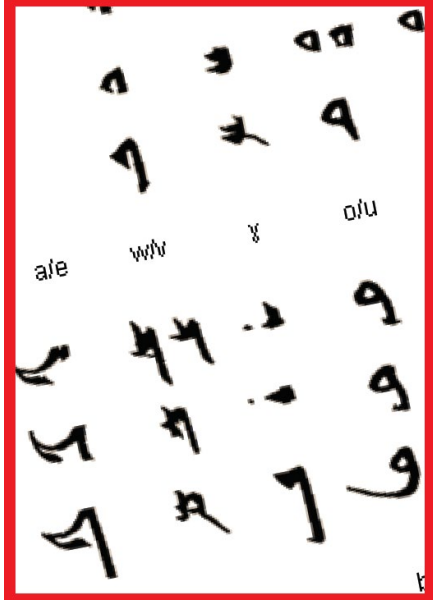
İslamiyet'i kabul ettikten sonra pek çok Türk medeniyeti, Osmanlı Türkçesi alfabesini kullanmışlardır. Bununla birlikte birçok ırkı, dini ve dili çatısı altında birleştiren Osmanlı Devleti, Osmanlı Türkçesini devlet dili hâline getirmiştir.

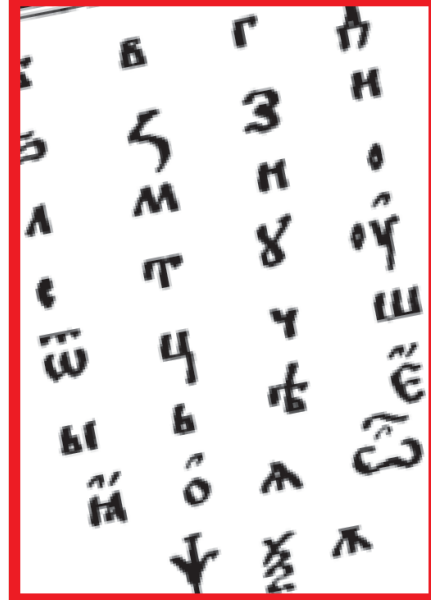
Osmanlı Türkçesi ve Türkçe

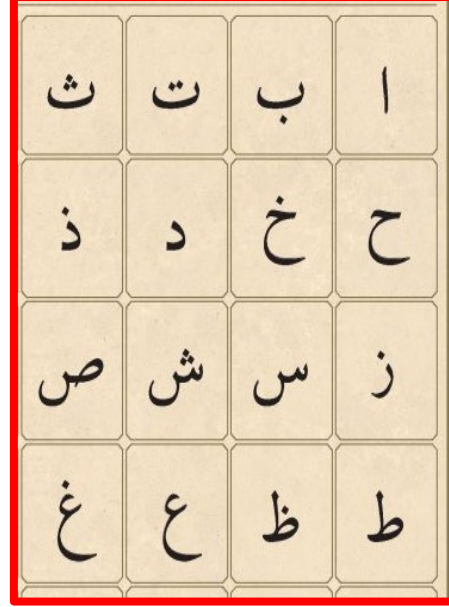
Göktürk Alfabeti

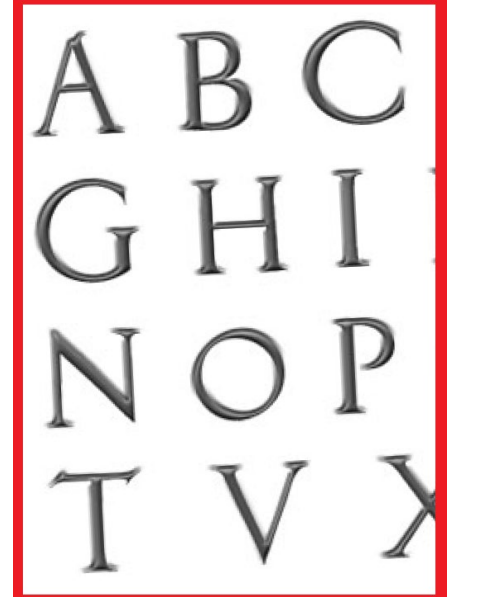
Uygur Alfabeti

Kiril Alfabeti

Kur'an Alfabeti

Latin Alfabeti

Türkler, tarih boyunca bu alfabeleri kullanmışlardır.

Niçin Osmanlı Türkçesi Öğreniyoruz ?

OSMANLI TÜRKÇESİ / OSMANLICA

«Türklerin yüzyıllar boyunca geliştirdikleri zgn bir dil; Arapçadan da Farsçadan da yararlanmış ama ikisi de olmamış. Yeni Türk kuşakları Osmanlıcayı anlayabilmelidir ki gelecekle geçmiş arasındaki köprüyü sağlam kurabilsinler.»

Attila İlhan, Ulusal Kültür Savaşı

Niçin Osmanlı Türkçesi Öğreniyoruz ?

OSMANLI TÜRKÇESİ BİLMENİN ÖNEMİ

Türkçenin tarihî devirleri içinde bin yıllık bir geçmişı olan Osmanlı Türkçesi, atalarımızın yüzyıllar boyunca ortaya koydukları kültürel eserlere doğrudan ulaşmanın önemli bir yolu, geçmişle gelecek arasında kültürel bağlar kuran bir köprü, millî ve manevi değerlerimizin taşıyıcısıdır.

Niçin Osmanlı Türkçesi Öğreniyoruz ?

OSMANLI TÜRKÇESİ BİLMENİN ÖNEMİ

Millî kültürümüzün temelini teşkil eden eserlerimizin hemen hemen hepsi Osmanlı Türkçesiyle yazılmıştır. Hâlbuki yeni neslimiz, kim bilir hangi dedesinden kalma bir kitap veya eski bir tapu senedinin, bir paranın, bir çeşme kitabesinin üzerindeki yazıları okumaktan mahrumdur.

Niçin Osmanlı Türkçesi Öğreniyoruz ?

OSMANLICA TÜRKÇESİ BİLMENİN ÖNEMİ

Birçok kimse tarihî bir çarşı girişindeki ya da belki her gün altından geçtiğı üniversite giriş kapısındaki Osmanlı Türkçesiyle yazılmış metnin gerek muhteva gerekse estetik zevkini yudumlamaktan uzaktır.

Niçin Osmanlı Türkçesi Öğreniyoruz ?

OSMANLI TÜRKCESİ / OSMANLICA

Yedi asır cihana hükmetmiş bir milletin çocukları, önlerine konulan çevirilerin dışında atalarının bugüne kadarki kültür birikiminden istifade edememektedirler.

Bu çevirilerin birçoğunun eksik ya da hatalı olması ise ayrı bir vakadır. Şu hâlde günümüz gençliğinin hissesine, birkaç bin sene önceki kültür mirasını rahatlıkla okuyup anlayabilen diğer milletlerin gençlerine imrenmek mi düşüyor?

Niçin Osmanlı Türkçesi Öğreniyoruz ?

OSMANLI TÜRKÇESİ / OSMANLICA

Neden biz de çocuklarımıza, araştırdığı herhangi bir mevzuda ecdadının birikimine birinci elden uzanabilme imkânını tanımayalım?

Çok boyutlu bir altyapıya sahip ve tarihine yabancı kalmamış, büyüklerine sevgisini ve saygısını kaybetmemiş bir nesil, geleceğē daha ümitle bakmamızın bir teminatı değil midir?

Hasılı Osmanlıcayı öğrenmek, öz yurdunda kendi kültürüne yabancı kalmış bir neslin vicdan muhasebesinde ecdadına ve tarihine karşı vadesi çoktan dolmuş bir fikir borcudur.

Muhammed Ali Ensari, Osmanlıca İmla Müfredatı

Düşünelim-Yorumlayalım

“Osmanlı Türkçesi; Türkçe, Arapça, Farsça kelimelerden oluşan zengin bir lisandır.

Unutmayalım ki Osmanlıca, imparatorluk dilidir. İngilizler, İngilizcede çok fazla kelime bulunmasından dolayı övünürler. Biz neden övünmeyelim?

Osmanlıca övünülmesi gereken bir lisandır. Şu an maalesef 200-250 kelime ile konuşuyoruz.

Oysa eskiden 3000-5000 kelime ile konuşuyorduk. Siz 3000 kelime ile konuşamıyorsanız Fuzuli’yi, Baki’yi, Kâtip Çelebi’yi anlayamazsınız.

Kâtip Çelebi'nin eserlerini okuyup anlayıp zevkine varabilmek için mükemmel Osmanlıca bilmek gerekiyor.

Bugün Osmanlıca öğrenmenin gereğini kabir taşlarına kadar indirgediler; dedelerinin mezar taşlarını okuyabilmek için.

Doğrudur ama Osmanlıca sadece bundan ibaret değildir.

Mezar taşlarında şiir vardır, fıkra vardır, ölüm doğum tarihleri vardır, edebî sanatlar vardır ve yazı güzelliği vardır. O başlı başına bir ilim.”

Dursun Gürlek

Biliyor musunuz ?

Afganistan, Amerika Birleşik Devletleri, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Cezayir, Çekya, Slovakya, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, Irak, İrlanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Lübnan, Macaristan, Mısır, Polonya, Portekiz, Romanya, Suriye, Yugoslavya ve Yunanistan gibi ülkelerde 100.000 cildin üzerinde Türkçe yazma eser bulunduğunu

Biliyor musunuz?

Biliyor musunuz ?

İslam ülkeleri arasında en fazla yazma eser koleksiyonuna sahip ülkenin Türkiye olduğunu, Arşivlerdeki evrak dışında, Türkiye’de 300.000 cilt civarında yazma eser olduğunun tahmin edildiğini, Yazma eser kütüphanesi olarak Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü çatısı altında faaliyet gösteren 18 kütüphaneden 7'sinin İstanbul'da olduğunu ve bu kütüphanelerde yaklaşık 105.000 adet el yazması eser bulunduğunu,

Biliyor musunuz?

Osmanlı Türkçesi ile Yazılmış Çeşitli Eserler

Kitaplar

Hat sanatının böylesine itibar bulmasının asıl kaynağı ve sebebi Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an'ın önceleri parşömen daha sonra kâğıt üstüne muhtelif hat nevileriyle yazılmış sayısız örneği dünyanın çeşitli müze, kütüphane ve koleksiyonlarında bulunmaktadır.

Levhalar

XIX ve XX.yüzyıllarda celi yazılarda revaç bulan levhacılık, hüsnühattın çerçevelenerek çeşitli mekânlardaki duvarlarda yer almasını sağlamış, böylece bir güzelliği hem okuma hem de seyretme imkânı vermiştir. Özellikle sülüs ve talik celileriyle ayet, hadis ve hikmetli sözler usta hattatlara yazdırılmıştır.

Hilyeler

İlk örnekleri Hafız Osman tarafından tertip edilen hilyeler, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) fiziki ve ahlaki vasıflarını anlatan levhalardır. Hilyeler tanınmış ve güvenilir hadis rivayetlerinden alınan bilgilere dayanır. İlk örnekleri 1679-1680 yıllarından itibaren görülmeye başlan hilyelerde en fazla Hz. Ali'den rivayet olan metin yazıla gelmiştir.

Kitabeler

Cami, tekke, mektep, medrese, han, çeşme, hamam, sebil, kütüphane gibi herhangi bir abidenin ekseriya dış bazen de iç cephesinde yer alan veya nişan taşı, mezar taşı gibi bir dikilitaş üzerindeki yazılar hakkında bu tabir kullanılır.

Osmanlı Türkçesinin Günümüzdeki Kullanım Alanları

Günümüzde üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, İlahiyat, Sanat Tarihi, Bilgi ve Belge Yönetimi (Arşivcilik), Kütüphanecilik gibi bölümlerinde Osmanlı Türkçesi eğitimi verilmektedir. Buralarda Osmanlı Türkçesiyle yazılı kültür mirasını okuyup anlayabilecek uzmanların yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

Niçin Osmanlı Türkçesi Öğreniyoruz ?

Millet olarak kültürümüzü bütünüyle öğrenmek, incelemek, araştırmak ve korumak en temel görevlerimizden biri olmalıdır. Çünkü dil, din, edebiyat, sanat, hayat tarzı ve tarihî değerler bir milletin varlığının ayrılmaz parçalarıdır.

Arşiv ve kütüphanelerimizde ise hukuk, tıp, edebiyat, tarih, din, mimari, müzik gibi birçok alanda Osmanlı Türkçesiyle yazılmış binlerce eser büyük bir inceleme ve araştırma sahası oluşturmaktadır. Bin yıllık bu kültür birikiminden faydalanmak için Osmanlı Türkçesinin öğrenilmesi önemli bir gerekliliktir.

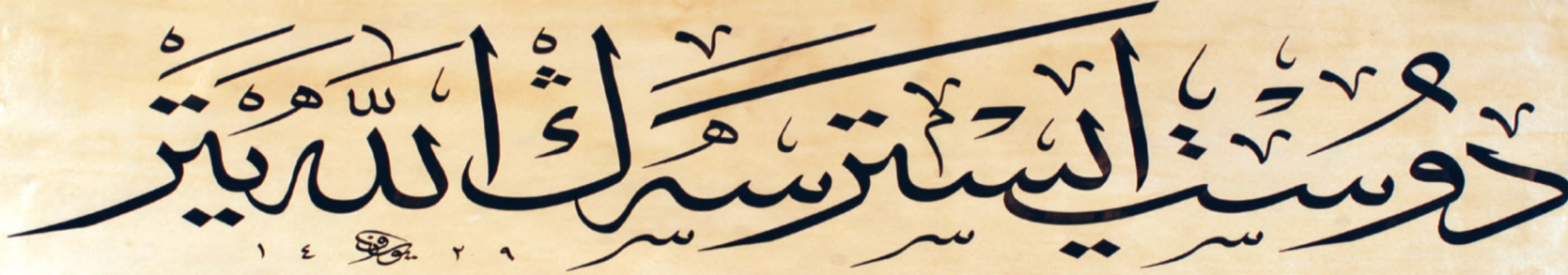
Yorumlayalım

Yabancıların Osmanlı Türkçesini öğrenmelerini ve bu alanda araştırmalar yapmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Düşüncelerinizi sözlü olarak ifade ediniz.

DİKKAT!

"Osmanlı Türkçesi bilgisi yalnızca bir kısım bilim adamı ve arşiv uzmanı için gerekli değildir. Dilin, önce bireyin, sonra toplumun var oluşundaki yeri göz önünde tutulduğunda Türkiye’de kendisine okumuşluk, entelektüellik payesi verilen herkesin bu bilgiye sahip olması gerekir."

Hayati Develi, Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 1

HAT SANATI

- Hat sanatı denilince öncelikle Kur'an-ı Kerim harfleri ile yazılmış güzel yazı sanatı akla gelir. Bu sanat, Kur'an harflerinin VI ila X. yüzyıllar arasında geçirdiği uzunca bir gelişme döneminden sonra ortaya çıkmıştır. Kur'an ayetlerinin bir araya toplanmasından sonra, İslam dininin bilime verdiği özel önemin etkisiyle çok sayıda kâtip yetişmiş; yazı da doğal olarak büyük aşamalar göstererek önemli bir sanat kolu olmuştur.

- Hat sanatı, tarihî seyir içerisinde gelişmiş, mükemmelleşmiş ve güzel sanatlar arasındaki seçkin yerini almıştır. Hat sanatı, İslam kültürünün önemli unsurlarındandır. Bu sebeple ecdadımız Kur'an-ı Kerim'i güzel yazmaya çok önem vermiştir. "Kur'an-ı Kerim Hicaz'da nazil oldu, Mısır'da okundu, İstanbul'da yazıldı." sözü, bizim için en büyük iftihar vesilesidir.
- Osmanlı medreselerinde Amasyalı Şeyh Hamdullah, Ahmed Karahisari, Hafız Osman, Mustafa Rakım Efendi, Mahmud Celaleddin Efendi, Yesârizâde Mustafa İzzet Efendi gibi daha nice cihanşümül Reisü'l-Hattatin yetişmiştir. Bugün yerli ve yabancı kütüphanelerde bulunan yazma Mushafların her biri bu bakımdan ayrı bir değer ifade etmektedir.

http://www.amasya.edu.tr/media/157778/osmanl_.pdf

Yorumlayalım

"Kültürlü olmak demek, tarihin ve eski eserlerin terbiyesini almak, olgunlaşmak, ondan sonra yeni eserler vücuda getirmek veya ruhunu onlara açmaktır."

(Mehmet Kaplan, Kültür ve Dil)

Osmanlı Türkçesinin Tarihî Seyri

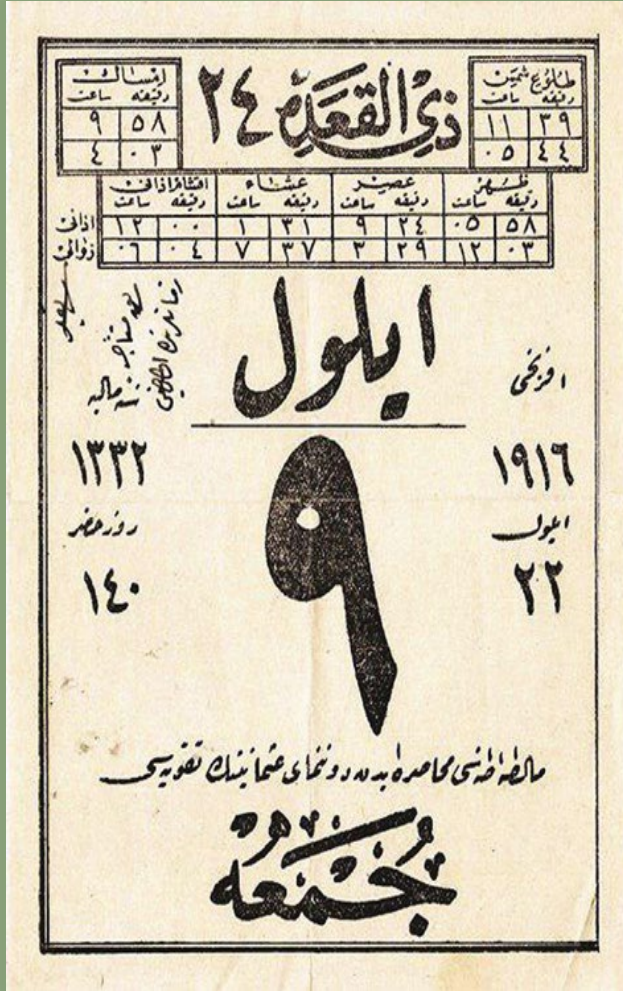
Osmanlı Türkçesi, Türkiye Türkçesinin gelişme sürecinde Eski Anadolu Türkçesi diye adlandırılan ilk dönemi içine alır. XIII. yüzyıldan XX. yüzyılın başlarına kadar devam eden dönemi kapsar.

Osmanlı Türkçesinin Tarihî Seyri

XI. yüzyıl ve sonrası Orta Asya Türklüğü için devamlı bir göç devridir. Bu yüzyılda Türk dili bazı gelişmeler geçirmiş ve Türkçenin çeşitli kolları ortaya çıkmıştır. Oğuz boylarının yayıldığı Anadolu'da Oğuz lehçesine dayalı yeni bir dil teşekkül etmiş ancak bu dilin gelişip edebî bir dil hüviyetini kazanması uzun bir sürede gerçekleşebilmiştir.

Osmanlı Türkçesinin Tarihî Seyri

- Anadolu Beylikleri Döneminde daha çok değer kazanan Türkçe resmî dil olarak kullanılmış ve bu dille bazı eserler meydana getirilmiştir.
- Osmanlı, Anadolu ve Balkanlar'da Türk birliğini sağlamıştır. Türkçeyi de resmî dil dolayısıyla bir yazı dili hâline getirmiştir. XIII. yüzyıldan başlayıp günümüze kadar gelen bu yazı diline Batı Türkçesi adı verilir.

Osmanlı Türkçesinin Tarihî Seyri

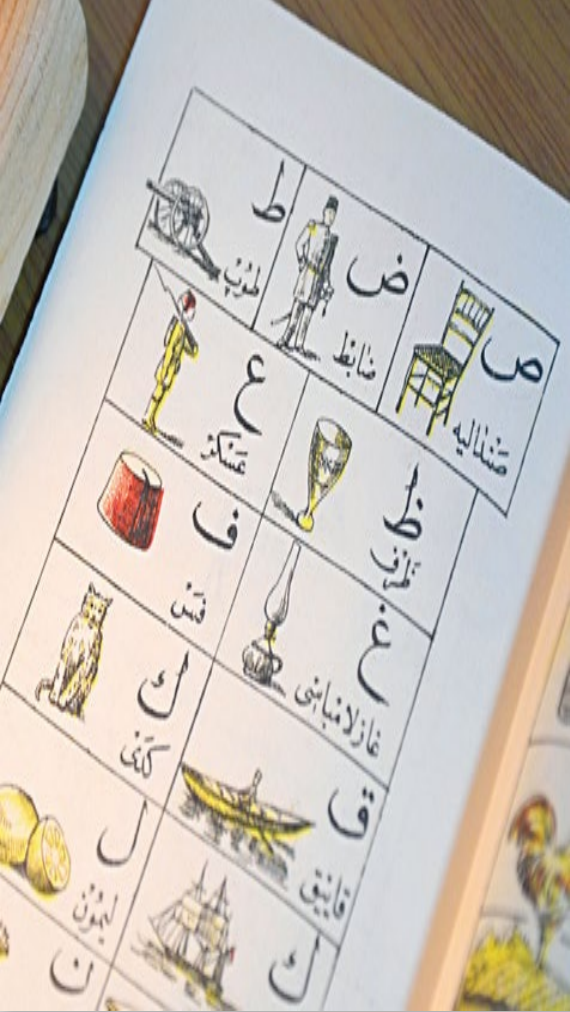
Batı Türkçesinin günümüzdeki şekillerinden biri de bugünkü Türkiye Türkçesidir.

Türkiye Türkçesi; XIX. yüzyılın ortalarına kadar lisan-ı Türki, Türki ve Türkçe olarak anılmış ve Arapça, Farsça ve Türkçe unsurlarla şekillenmiştir.

Osmanlı Türkçesinin Geçirdiği Aşamalar

A) Başlangıç (Eski Anadolu) Türkçesi Dönemi

Anadolu Selçukluları, Beylikler Devri ve Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemine rastlayan yüzyıllarda (XIII-XV. yüzyıllar) Türkçe, gramer şekilleri ve kelime hazinesi bakımından oldukça sade bir yapı gösterir. XV. yüzyılın ortalarına doğru Türkçe devlet dili, bilim ve sanat dili olma özelliğini kazanmış; olgun edebî ürünlerini vermeye başlamıştır. Bu dönemde, Arapça ve Farsçadan kelime ve tamlamalar Türkçeye girmiştir.

Osmanlı Türkçesinin Geçirdiği Aşamalar

B) Klasik Dönem

XV. yüzyılın ikinci yarısından sonra özellikle fetihle birlikte İstanbul'un bir kültür ve medeniyet merkezi hâline gelmesiyle başlayıp XIX. yüzyılın ortalarına kadar devam eden dönemdir. Osmanlı Türkçesi de büyük bir devletin ilim ve sanat dili olarak Arapça ve Farsça ile rekabet edebilecek bir seviyeye erişmiştir.

Baki, Fuzuli, Nedim, Kâtip Çelebi, Evliya Çelebi gibi yazar ve şairler bu dönem sanatçılarıdır.

Osmanlı Türkçesinin Geçirdiği Aşamalar

C) Yenileşme Dönemi

XIX. yüzyılın ortalarından XX. yüzyılın başlarına kadar devam eden dönemdir. XIX. yüzyılın ikinci yarısında Batı uygarlığının etkisi altına girilmiş ve dilde sadeleşme hareketlerini takip eden süreç sonunda Klasik Osmanlı Türkçesi sona ermiştir.

(İslam Ansiklopedisi, Osmanlı Türkçesi maddesi - Kısaltılıp düzenlenmiştir.)

Değerlendirmeler

Değerlendirelim - 1

Dil, canlı bir varlıktır. Gelişir, serpilir, değişir. Kelimeler dilde hep ilk şekilleri ile kalmaz, uzun hayatları boyunca birtakım değişikliklere uğrar. Bu değişiklikler de umumiyetle ses değişiklikleridir.

Mesela başlangıçta Türkçede bir “edgü” kelimesi vardı. Zamanla bu kelime “d-y” değişikliği ile “eygü” oldu. Sonra “g” düştü “eyü” oldu. Sonra düzlük yuvarlaklık uyumuna uydu “eyi” oldu. Bugün hâlâ “eyi” diyenler vardır. Nihayet sondaki “i” baştaki “e”yi, benzeşme hadisesi ile “i” yapınca kelime “iyi” oldu.

Değerlendirelim - 2

Mesela eskiden “bedük” kelimesi vardı. “d-y” değişikliği ile “beyük” oldu. “b” dudak konsonantının tesiri ile “e” yuvarlaklaştı, “ö” oldu. Çünkü “e”nin yuvarlağı “ö”dür. Bu yuvarlaklaşmayı ikinci vokal olan “ü” de teşvik etti. Böylece kelime “böyük” şekline geçti. Bugün de Anadolu ağızlarında daha çok bu asli şekil olan “böyük” kullanılır. İstanbul Türkçesi ise “ö”yü daraltarak “ü” yaptı ve kelime büyük oldu.

Değerlendirelim - 3

Hasılı kelimelerde ses değişikliği daima görülebilir. Bu değişiklikler iki durumda karşımıza çıkar: Bir, eski devrelerle bugünkü Türkçe arasındaki değişiklikler ki buna tarihî değişiklikler diyebiliriz. Bir de bugünkü ağızlar ve şiveler arasında görülen değişikliklerdir ki bunlara da saha değişiklikleri diyebiliriz.

(Prof. Dr. Muharrem Ergin, Üniversiteler İçin Türk Dili)

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

[Etkinlikler](#)

[Tıklandıktan sonra
Listele butonuna basınız.](#)

[Değerlendirme](#)

[Etkileşimli Kitap](#)

Hazırlayanlar:

Yusuf IRMAK

Yavuz YURDAKUL

Hüseyin KURT

Abdullah ÇAKTI

İnceleme:

Muhammed ERİNÇ

Editör:

Recep KÜÇÜKŞAHİN